

кассалық кітаптағы сомаға сәйкес келуі тиіс. Еңбек ақы бойынша есептесу есеп тесулер «Еңбек ақы бойынша қысқа мерзімді алашақтар қарызы» деп аталатын сметтар жинағында жүргізеді. Ведомосты жабар кезде, кассир немесе бухгалтер, әр түрлі себептер мен төленбей қалған соманы тексеріп және оларға « төленді » деген штамп басылады. Ал жалақы алушы еңбек келісім шартына сәйкес жалақыны карт шотында немесе қолма-қол алды, егер қолма-қол алар болса төлем мәлімдемесіне қол қояды.

Әдебиеттер:

- 1 Радостовец В.К. Ұйымдағы бухгалтерлік есеп / Өңделіп және толықтырылып 3-ші басылым. – Алматы: Қазақстан аудит орталығы, 2009. - 484б
- 2 Сейдахметова Т.А. Қазіргі уақыттағы бухгалтерлік есеп / Т.А. Сейдахметова бірінші басылым. – Алматы: Қаржы қаражат, 2008. – 245б
- 3 “Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілік туралы” Қазақстан Республикасының 2007 жылғы заңы

Әбеуова И.С., 3 курс (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ)
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.м, аға оқытушы Темирбекова Л.А.

ҚАРЖЫЛЫҚ БАҚЫЛАУДЫҢ ЖҮРГІЗІЛУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Мемлекеттік қаржылық бақылау - бұл шешімі мемлекеттік басқаруды қамтамасыз етуге арналған функциялар мен міндеттерге байланысты қаржылық бақылаудың ерекше саласы. Бұдан басқа, бақылаудың осы түрінің ерекшелігі мемлекеттің экономикаға және қоғамдық өмірге қатысу нысандарының алуан түрлілігімен түсіндіріледі.

Мемлекеттік аудиторлық тексеріс жүйесі мен мемлекеттік бақылау жүйесі бір-бірімен тығыз өзара іс-қимыл жасайды, бұл бюджет ресурстарын тиімді және ұтымды пайдалану үшін негізделеді[1].

Мемлекеттік қаржылық бақылаудың негізгі міндеттеріне мыналар жатады:

- бюджет алушыларға бөлінген бюджет қаражатының тиімді, мақсатты пайдаланылуын тексеру;
- нысаналы бюджеттік қорларды қалыптастыру мен бөлуді бақылау;
- банк, кеден, валюта қызметі саласындағы заңнаманың сақталуын бақылау;
- мемлекеттік билік органдарына аудит жүргізу нәтижелері туралы ақпарат беру;
- ішкі мемлекеттік өзін-өзі бақылау жүйесінің сапасын тестілеу.

Қазіргі кезеңде мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінде тиімділік аудитін жүзеге асыру мынадай бағыттарға шоғырландырылған:

- акциялары мемлекеттік меншіктегі мемлекеттік кәсіпорындар мен кәсіпорындарды басқару тиімділігінің аудиті;
- өзіне кіретін мемлекеттік органдар тиімділігінің аудиті:
 - а) мемлекеттік органдардың жұмыс істеуінің ұйымдық-құқықтық және қаржылық-шаруашылық аспектілері тиімділігінің аудиті;
 - ә) мемлекеттік органдардың функционалдық қызметі тиімділігінің аудиті;
 - б) жекешелендіру саласындағы басқару қызметі тиімділігінің аудиті [2].

Мемлекеттік қаржылық бақылау экономикалық және қаржылық қауіпсіздік бөлігінде мемлекеттің экономикалық ахуалын жан-жақты талдауды жүзеге асыруға бағытталған. Оның тиімділігін арттыру қаржылық, бюджеттік және салық тәртібін нығайтуға ықпал етеді. Қазіргі проблемаларды шешу және дамудың перспективалық бағыттарын айқындау жолымен мемлекеттік қаржылық бақылаудың пәрменді жүйесін қалыптастыру-біздің еліміздің өзекті міндеті болып табылады.

Кез келген мемлекеттің мемлекеттік қаржылық бақылауының басты мақсаты мемлекеттік қаржы ресурстарын басқарудың тиімділігін арттыру, оның ішінде мемлекеттік қаражатты пайдаланудың ашықтығын қамтамасыз ету және қаржы тәртібін жақсарту арқылы арттыру болып табылады. Бұл үшін мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі тиімді болуы тиіс. Мемлекеттің бақылау функциясы басқару функциясынан ажыратылмайды[3].

Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 4 желтоқсандағы № 95-IV Бюджет кодексі мемлекеттік қаржылық бақылаудың мынадай түсінігін береді: "мемлекеттік қаржылық бақылау бұзушылықтарды анықтау, жою және оған жол бермеу мақсатында бақылау объектілерінің Қазақстан

Республикасының бюджет және өзге де заңнамасын сақтауын тексеру және талдау жолымен жүзеге асырылады" (ҚР БК 135-бабы) [4].

Кесте 1

Мемлекеттік қаржылық бақылау саласындағы бірінші жоспарының нысандары

№	Нысандары
1	Инновацияларды қолдау үшін мемлекеттік бағдарламаларды қаржыландырудың дәстүрлі түсінігіндегі қаржылық бақылау және тиімділік аудиті (шығыстардың нәтижелілігі тұрғысынан бақылау)
2	Нормативтік актілер жобаларының сыбайлас жемқорлығын бақылау
3	Инновациялық және шағын бизнесті мемлекеттік қолдаудың нақты шараларын іске асыру макроэкономикалық көрсеткіштерге қол жеткізудің стратегиялық аудиті
4	Ірі жобаларды, оның ішінде мемлекеттік корпорациялар арқылы жүзеге асырылатын жобаларды іске асырудың стратегиялық аудиті
5	Мемлекеттік меншік саласына жататын зияткерлік қызмет өнімдерінің есебін, құқықтарын бекітуді және пайдаланылуын бақылау

Қорыта келгенде, мемлекеттік қаржылық бақылаудың тиімділігі экономика тұрақтылығының, экономикалық өсудің қажетті қарқынын және қоғамдық әл-ауқат деңгейін қамтамасыз етудің, сондай-ақ мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігі мүдделерін сақтаудың кепілі болып табылады. Мұның бәрі, сөзсіз, экономиканың отандық мемлекеттік секторының нәтижеге бағдарланған бюджеттеу жүйесіне көшуі үшін объективті негіз болып табылады, оны мемлекеттік бақылау жүйесінде барабар өзгерістерсіз жүзеге асыру мүмкін емес, атап айтқанда мемлекеттік қаражатты басқарудың нәтижелілігін жан-жақты бағалауға мүмкіндік беретін тиімділік аудитін енгізу.

Әдебиеттер:

1. Дюсембаев К.Ш. "Аудит теориясы", оқулық - Алматы: Экономика, 1995.
2. Абленов Д.О. Кәсіби аудит: оқу құралы. — Алматы: Экономика, 2008..
3. Дюсембаев К.Ш., Егембердиева С.Н., Дюсембаева З.К. "Аудит и анализ финансовой отчетности", 1998ж.
4. "Қаржылық бақылау туралы" Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 20 қарашадағы Заңы.

Әбеуова И.С., 3 курс (Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ)
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.м, аға оқытушы Садуақасова М.Б.

НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР АМОРТИЗАЦИЯСЫ ЕСЕБІНІҢ ДҰРЫСТЫҒЫНЫҢ АУДИТІ

Кез келген елдің әлеуметтік байлығы оның материалдық-техникалық базасының жағдайымен анықталады. Негізгі құралдар объектілерінің құны амортизацияны есептеу жолымен өтеледі.

Амортизацияны есептеу аудиті кезінде негізгі құралдар объектісін қабылдау-беру туралы актілерді, негізгі құралдар объектісін есепке алудың түгендеу карточкаларын және негізгі құралдар объектілерінің амортизациясын есепке алу ведомостарын тексеру арқылы жүзеге асырылады. Аудитор негізгі құралдардың болуын, олардың бастапқы құнын, қызмет ету мерзімін және амортизацияның қолданыстағы нормаларына сәйкес амортизацияны есептеу тәртібін белгілейді[1].

Негізгі құралдардың амортизациясын есептеудің дұрыстығы іріктеу негізінде арифметикалық қайта есептеу жолымен тексеріледі. Аудитор ұйымның негізгі құралдардарының амортизациясының кезең басынан кезеңнің соңына дейін дәйекті түрде жүргізілетіндігіне көз жеткізу мақсатында есеп саясатына талдау жасайды. Аудитор сондай-ақ негізгі құралдарды пайдалы пайдалану мерзімін анықтаудың дұрыстығын анықтауға міндетті. Өйткені негізгі құралдар объектілерін белгілі бір амортизациялық топқа жатқызудың дұрыстығы осыған байланысты. Егер кәсіпорын белгіленген мерзімді қайта қарастыратын болса, ұйымның басшысы осы қайта қарастыруды растайтын құжаттарды ұсынуы тиіс. Негізгі құралдарды қызмет ету мерзімін қайта қарастыру мүмкін, мысалы, мамандандырылған кен орнын өндіруші кәсіпорындарда болжамды мерзіміне байланысты болатын негізгі құралдардың қызмет етуі бойынша жүргізіледі. Кен орнын өңдеу мерзімі өзгерген кезде кәсіпорын тиісті негізгі құралдардың қызмет ету мерзімі мен амортизацияны есептеу нормаларына